

The cover features a series of vertical black stripes of varying widths, creating a rhythmic pattern. The text is centered within a white rectangular area.

Handbok

**FÖR PLANERING AV
KULTURPROJEKT I SKOLAN**

Innehåll

HANDBOK FÖR KULTURPROJEKT I SKOLAN

Kultur i Väst
www.kulturivast.se

PROJEKTLEDNING

Maria Carlgren
Angelica Hadzikostas,
Eva Persson

ARBETSGRUPP

Malin Bogholt
Lena Carlsson
Staffan Hjalmarsson
Erik Ivarsson
Hugo Tham
Anna Åkerström

SAMMANSTÄLLNING, REDIGERING & GRAFISK FORM

Björn S Eriksson

BOKOMSLAG & UPPDATERING

Kerstin Strömberg

BESTÄLLNINGSDRESS

Kultur i Väst
405 44 Göteborg
tel/vx: 031 - 333 51 00
info@kulturivast.se

Kultur i Väst

- 4 **Förord**
- 5 **Introduktion**
- 8 **Inför ett nytt kulturprojekt**
- 10 Konstnärens förberedelser
- 13 Skolans förberedelse
- 15 **Konstprojektet formuleras**
- 16 Fas 1: Det första mötet
- 18 Fas 2: Det andra mötet
- 21 Fas 3: Det tredje mötet
- 22 **Överenskommelsen**
- 23 **Kulturprojektet genomförs**
- 25 **Kulturprojektet avslutas**
- 27 **Översikter**
- 27 Möjliga vinster med kulturprojekt
- 28 En arbetsmodell
- 29 **När du vill veta mer**
- 30 **Bilagor**
 - I Ett förslag till utformning av kontrakt
 - II Produkt- och processbedömning.
En tabell av Lars Lindström
 - III Utvärderingar och uppföljningsaktiviteter
under och efter avslutade projekt.
En sammanställning av Anna Åkerström
 - IV Fyra estetiska lärandeformer: Lärande om, i, med
och genom. En uppsats av Lars Lindström
 - V Exempel på kulturprojekt. En sammanställning av
Staffan Hjalmarsson och Pål Bylund
- 42 Handbokens arbetsgrupp

Förord

VÄLKOMMEN ATT TA DEL av denna handbok som vill bistå skola och konstnärer att mötas och arbeta tillsammans i lärande projekt i skolan.

Det finns en mängd kunskaper och erfarenheter av möten mellan konst och skola, mellan konstnärer, lärare och elever, liksom mellan skolans lärande och konstnärliga processer, men de delas sällan. De blir ofta var och ens kunskaper bildad utifrån egna – ibland dyrköpta – erfarenheter. Denna handbok är ett försök att lista, dela och sprida sådana erfarenheter – och tips.

UTGÅNGSPUNKTEN FÖR ARBETET med handboken har varit vår övertygelse om den potential som finns i samverkan mellan konst och skola.

Konstarnas förmåga att gestalta och generera vetande i ett undersökande och ifrågasättande förhållningssätt kan ge nya infallsvinklar till lärandet. De bejakar människans sinnesfunktioner och kan bidra till att fler elever hittar sin egenart och ges möjlighet att utveckla sina förmågor och blir därigenom meningsskapande.

VI HAR SKRIVIT HANDBOKEN med två perspektiv: skolans och konstnärens. Till begreppet »skolan« räknar vi både ledning, lärare och elever. Med »konstnär« menar vi konstnärer inom alla olika discipliner (dans, musik, film, teater, arkitektur, bild etc). Ibland möts de två perspektiven. Ibland är de väldigt olika. Vi har velat tillgodose båda parternas behov och frågeställningar därför kan boken läsas från två perspektiv, därav flera upprepningar.

Vi vill inte tala om för läsaren att »så här är det«. Istället vill vi att var och en ska läsa handboken utifrån sina egna kunskaper och erfarenheter och att läsaren ska medvetandegöra sina egna ställningstaganden, såsom kunskapsyn och konstsyn.

Uppmaningen är därför: *Plocka och välj det du behöver!* Handboken behöver inte läsas från pärm till pärm. Vi hoppas handboken kan vara till hjälp i processen att genomföra kulturprojekt i skolan.

ARBETSGRUPPENS MEDLEMMAR representerar verksamhetsfälten skola, på lärarnivå och rektorsnivå och konst genom två konstarter, dans och bildkonst. De är tillräckligt olika för att kunna utmana och komplettera varandra och har samtidigt likheter som gjort att de också kunnat representera andra. Handboken utgår från arbetsgruppens erfarenheter. Vi har både velat ge utrymme för dessa och omarbetat dem till tips och förslag. Från Kultur i Väst, Västra Götalandsregionen, har konsulenter för bildkonst, danskonst och barn och ungdomskultur deltagit.

Tankarna kring en handbok har funnits hos dans- och konstkonsulenterna sedan slutet av 1990-talet och lyfts i olika seminarier. Inspirationen kom från en engelsk bok, *Artists in School* (C. Sharp & K. Dust, 1997). Många har bistått och varit inblandade på vägen. Av dem vill vi särskilt tacka Sanna Eskilsson och Tarja Häikiö som var medarrangörer till den seminarierie som genomfördes 2003–2004.

Men framförallt vill vi tacka arbetsgruppen till den här handboken, Malin Bogholt, Lena Carlsson, Staffan Hjalmarsson, Erik Ivarsson, Hugo Tham och Anna Åkerström samt gruppens sekreterare, Björn Eriksson för envist, uthålligt och modigt arbete!

Stort tack även till Lars Lindström som bidragit med texter.

Det här är den andra och uppdaterade upplagan av Handboken.

*Maria Carlgren, Angelica Hadzikostas
och Eva Persson*

Introduktion

Den här handboken vill verka för en dialog och växelverkan mellan konsten och skolan, mellan elever, skolpersonal och konstnärer.

Handbokens syfte

DET ÖVERGRIPANDE SYFTET med denna handbok är att underlätta möten mellan konstnärer och skola. Vår förhoppning är att den ska uppmuntra och stimulera både skola och konstnärer att samverka.

Ett dubbelt perspektiv

Handboken vänder sig till både skolans medarbetare, rektorer och lärare, och till den enskilde konstnären. Därför försöker vi ge ett dubbelt perspektiv på mötet mellan dessa yrkesgrupper och verksamheter. Med det dubbla perspektivet följer vissa upprepningar i framställningen, men vi hoppas att läsaren utifrån sin egen yrkesidentitet och sina förkunskaper kan orientera sig och skapa sin egen läsordning.

Skola

MED BEGREPPET SKOLA menar vi förskola, obligatorisk skola och de fria skolformerna som gymnasium och kommunal vuxenutbildning etc. Verksamheten kan bedrivas i kommunal eller privat regi och kan även vara en skola för barn och ungdomar med särskilda behov.

Skolans uppdrag

I Läroplan för grundskolan (LGR 11) slås fast: »Skolan ska stimulera varje elev att bilda sig och växa med sina uppgifter. I skolarbetet ska de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas.

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig.(...) Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet«.

I Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar

Förmåga till eget
skapande hör till det
som eleverna ska
tillägna sig

ämnen för gymnasieskola 2011 står det under Mål och riktlinjer att det är skolans ansvar att varje elev

- »kan söka sig till saklitteratur, skönlitteratur och övrigt kulturutbud som en källa till kunskap, självinsikt och glädje
- kan hämta stimulans ur kulturella upplevelser och utveckla känsla för estetiska värden
- har kunskaper om förutsättningarna för en god hälsa«

I den 2010 reviderade Läroplan för förskolan kan vi under rubriken Förskolan uppdrag läsa:

»Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande.«

Estetiska ämnen i skolan

FÖR MÅNGA ÄR skolan den plats som erbjuder det första mötet med konst. I några estetiska ämnen finns nationella kursplaner som till exempel bild och musik, medan andra ingår som delar i en större helhet, som till exempel drama i ämnet svenska. En konstnär som går in i ett samarbete med skolan kan göra det inom ramen för ett estetiskt ämne, men arbetet kan lika gärna appliceras i ett annat ämne eller vara gränsöverskridande och beröra flera.

För en danskonstnär, författare, dramapedagog, skulptör eller annan konstnär kan skolan erbjuda en intressant och annorlunda konstscen – en kulturinstitution med många människor i dagligt arbete. Men för att arbeta och engagera sig i skolan är det nödvändigt att orientera sig i dess struktur och »spelregler«. Skolan är en verksamhet som i mångt och mycket styrs och regleras av lagar, förordningar och styrdokument.

Konstnär

MED KONSTNÄR MENAR vi här en person som i sitt yrke ägnar sig åt någon form av estetisk praktik inom exempelvis dans, drama, foto, film, musik, bild eller litteratur. Beteckningen är alltså här använd i en bred mening. Många konstnärer idag är gränsöverskridande och verksamma i flera genrer och betecknar sig kort och gott som konstnärer.

Vid sidan av en traditionell produktbaserad konst är dagens konst ofta inriktad på den konstnärliga processen i sig. Denna process kan ha många ansikten men är till sitt väsen undersökande, reflekterande, obestämd och prövande.

Projekt

MED PROJEKT MENAS ett tidsbegränsat arbete med ett specifikt syfte.

Allas kunskap
är lika viktig
att få med
i processen

NÄR SKOLA OCH KONSTNÄR möts sker med nödvändighet också ett möte mellan olika människors syn på konst, kultur, lärande och kunskap och de värderingar som häftar vid dessa begrepp. Inför ett möte och ett nytt projekt är det naturligt att ha förväntningar, men vi glömmer ofta att dessa förväntningar har sin grund i vår egen kultur- och/eller kunskapssyn.

För att ett kulturprojekt ska bli hållbart och lyckat krävs en gemensam syn på vad projektet ska leda till, på vad som ska uppnås. En samstämmighet som vi tror endast kan uppstå om man ger sig tid att diskutera sitt eget förhållande till kultur och kunskap. Det är viktigt att få uttrycka både förhoppningar och eventuella farhågor inför ett nytt projekt och en ny process.

Kulturprojekt innebär möten mellan människor och bygger på ett utbyte av tankar och ideer. Vi vill gärna betona vikten av detta meningsutbyte. Vi tror att *alla* som ingår i ett projekt: elev, lärare, konstnär och andra, har något att bidra med. Och vi tror att *allas* kunskap är lika viktig att få med i processen.

Förankring

EN ANNAN FÖRUTSÄTTNING till framgång är projektets förankring. Det betyder att alla som ingår i projektet inte bara är väl insatta i arbetet och förtroagna med dess syfte, utan också är villiga att ta aktiv del under processen.

Rimlighet

Ytterligare ett villkor för att nå fram till ett hållbart resultat är projektets rimlighet.

Att taket bör vara högt och flödet av idéer stort under projektets idéstadie är givet, men vi rekommenderar att man under det följande planeringsstadiet kommer överens om vad som är rimligt i förhållande till tid och medel. Som regel är det bättre med små överskådliga projekt än ett stort som riskerar att falla.

Strategi

Projekt har lätt en tendens att komma och gå, men för att erfarenheterna ska »överleva« och få en chans att verka på sikt krävs en långsiktig strategi. Det handlar alltså om att bygga och hitta former för minnesöverföring. Man bör alltid ställa sig frågan hur man bäst tar tillvara ett projekts genererade erfarenhet, hur man bäst skapar en fungerande kunskapsbank.

Projekt som leder fram till en produkt av något slag går till exempel alltid att använda vidare, kanske som utgångspunkt i andra ämnen på skolan.

Kulturprojekt bör alltid integreras och ses som en del i skolans måluppfyllelse och strategi – dess långsiktiga avsikter och profilering.

Inför ett kulturprojekt

Idén till ett kulturprojekt i skolan kan komma både från konstnär och skola. Men hur kommer man i kontakt med varandra? Och vart vänder man sig för att få finansiering, stöd och råd?

I VÄSTRA GÖTALAND finns ett flertal aktörer som har i uppdrag att arbeta med kultur och rådgivning. Det finns också ett arrangörsstödssystem som kan användas för kulturprojekt i skolan. I varje kommun finns en barn- och ungdomskulturplan samt en kultursamordnare som administrerar arrangörstödet.

Att hitta en konstnär

Om man som lärare, lärarlag eller skola har en idé eller tanke om ett kulturprojekt kan man ta kontakt med de regionala kulturkonsulenterna eller den kommunala samordnaren för att komma i kontakt med en konstnär. Konsulenterna har kännedom om aktiva och etablerade konstnärer. Man kan också kontakta de regionala centrumbildningarna. I princip finns det en centrumbildning för varje konstform och de har god inblick i vilka konstnärer som finns i området och som arbetar med barn och unga. Centrumbildningar är företrädare för konstnärer.

I Kulturkatalogen Väst kan man läsa om det regionala arrangörstödet, hitta kontaktuppgifter till konsulenter, kommunala samordnare och centrumbildningar. Man kan även hitta förslag på ett antal kulturpedagogiska aktiviteter och besöksmål. Gå in på kulturkatalogenvast.se

Pengar och ekonomi

I Västra Götalandsregionen finns det regionala arrangörstödet. På kommunnivå och i andra regioner och landsting kan olika former av subventionsstöd gällande kultur i skolan finnas.

Det statliga stödet Skapande skola söks årligen av varje kommun. Läs mer om stödet på kulturradet.se.

Att tänka på:

- Kontakta kommunens kultursamordnare.
- Kontakta de regionala kulturkonsulenterna.
- Kontakta kommunens kulturförvaltning eller liknande instans och fråga efter vilka kulturstöd som finns och vilka som passar här.
- Lokala föreningar som till exempel Rotary och Lions har gjort mycket för enskilda kulturprojekt. Hur ser det ut i din kommun?
- Om det är ett stort projekt med internationella aspekter kan det vara värt att undersöka: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Nordiska Kulturfonden, Allmänna Arvsfonden, olika EU-bidrag.

KONSTNÄRENS FÖRBEREDELSE

Inför ett kulturprojekt och ett arbete i skolan bör du fundera över vad du själv har för önskemål, över vad du själv vill och vad du kan. Tänk på att vi alla har erfarenheter av skolan vilket kan vara en fördel men också kan betyda att vi bär på fördomar.

	Vad du bör tänka på i mötet med skolan
<i>Inriktning</i>	Bestäm dig för vad du har att erbjuda skolan och vilken typ av engagemang som skulle passa dig bäst.
<i>Skoltyp</i>	Vilken typ av skola vill du arbeta i? (Är det friskola eller kommunal skola? Förskola eller gymnasium, etc?)
<i>Åldersgrupp</i>	Vilken åldersgrupp skulle du helst vilja arbeta med?
<i>Orientering</i>	Ta reda på skolans riktlinjer, läroplaner och styrdokument och skolans uppdrag. Se www.skolverket.se samt respektive skolas/kommuns hemsida. Tänk över hur du med din kompetens och dina ideer bäst knyter an till kursplan och styrdokument.
<i>Förhållningssätt</i>	Tänk över vilket förhållningssätt du ska ha till eleverna och hur du skapar goda relationer med dem. Tänk över ditt eget förhållningssätt till skolan som institution.
<i>Arbetsätt</i>	Tänk över om ditt arbetsätt lämpar sig för skolans arbete, elevernas ålder och vilken gruppstorlek som är bäst.
<i>Resurser</i>	Tänk igenom vilka resurser, material och verktyg etc. som du behöver i arbetet.
<i>Projektid</i>	Hur lång tid beräknar du att ditt projekt tar att genomföra?
<i>Arbetstid</i>	Spänner ditt projekt över kortare eller längre tid, återkommande eller koncentrerat? Hur skulle du önska att din arbetstid disponerades? (Timmars, hel- eller halvdagar?)
<i>Geografisk spridning</i>	Var kan du tänka dig att arbeta med tanke på din restid?

<i>Lokal</i>	Tänk över vilken typ av lokal som ditt arbete kräver och vad som bör finnas där.
<i>Säkerhet och hälsa</i>	Tänk på säkerhetsaspekten. Ta reda på vem som är ansvarig om något skulle hända. Se över dina försäkringar. Ta reda på hur skolans elever är försäkrade. Tänk på hälsoaspekten: allergier, etc.
<i>Sekretess</i>	Tänk på att det finns särskilda regler för sekretess i skolan t. ex. tystnadsplikt. Tänk på att för fotografering av barn under 18 år krävs ett godkännande av målsman. Tänk på att skolan behöver ett särskilt utdrag ur Polisregistret om dig för att du ska få arbeta med barn.
<i>Arvode</i>	Vilket arvode vill du ha? Vad är relevant? Ta reda på vad som är brukligt.
<i>Anställningsform</i>	Tänk på vilken anställningsform du vill ha och ta reda på vad som är möjligt ur skolans synvinkel.
<i>Mötetid</i>	Var alltid ute i god tid med att planera och boka möte med skolan. (Skolans medarbetare har ofta lång framförhållning.)

Vad skolan behöver veta om dig och ditt arbete

- Din utbildning, yrkeserfarenhet och eventuella pedagogiska erfarenhet i arbete med barn och unga.
- Din meritförteckning/CV.
- Dina referenser och dokumentation av tidigare arbeten.
- Din konstform och det sätt du arbetar inom den.
- Den förmåga och de metoder du erbjuder och tillför undervisningen i skolan.
- Den eller de åldersgrupper du vill arbeta med.
- Om du vill eller kan tänka dig att arbeta med barn med särskilda behov.
- Din önskade arbetstid och dess fördelning (heldag, halvdag, löpande, koncentrerat).
- Din geografiska rörlighet, i rektorsområdet, kommunen, regionen.
- Ditt arvode.
- Önskemål om anställningsform: exempelvis frilansuppdrag mot faktura eller timanställning.
- Anspråk på eventuell reseersättning och traktamente.
- Betalningsönskemål: bankkonto, postgiro, skattesats etc.

Ett informationspaket till skolan

Om du vill göra ett informationspaket till skolan om dig själv och ditt arbete kan du vara hjälpt av att ställa dig följande frågor:

<i>Presentation</i>	Vad ska informationspaketet presentera? Ska det introducera dig som konstnär? Visa vad du vill och kan erbjuda skolan? Väcka idén om samverkan?
<i>Innehåll och form</i>	Vad ska informationspaketet innehålla och hur ska det formges?
<i>Målgrupp</i>	Vilken är dess målgrupp? Vem riktar den sig till?
<i>Relevans</i>	Vilken information är mest relevant för målgruppen?
<i>Informationsmängd</i>	Hur mycket information kan paketet innehålla för att bli tydlig och lättläst?
<i>Distribution</i>	Hur ska informationspaketet nå målgruppen? Kom ihåg att ta med informationspaketet till skolan även om du har skickat det tidigare.

Vad ett informationspaket kan innehålla

- En presentation över vad du har att erbjuda skolan
- Ett förslag till arbete som är knutet till kursplaner
- En kortfattad biografi
- Foto på dig samt foto, dvd eller annan dokumentation av egna tidigare arbeten
- Meritförteckning/CV
- Recensioner av ditt arbete, t. ex. tidningsurklipp, hänvisningar till webbadresser där exempel på ditt arbete finns presenterat
- Dokumentation över tidigare arbeten i skolor
- Detaljerad information om din konststart, den konstnärliga processen, tekniker etc.
- Detaljerad information om dina metoder och arbets sätt
- Anknytning till läroplan, kursplaner, pedagogiska riktlinjer, pedagogiskt arbete
- Önskemål om resurser, lokal, teknisk utrustning, material etc.
- Referens- och kontaktuppgifter
- Inspirerande material, tips på länkar etc. som kan ligga till grund för en vidare diskussion

SKOLANS FÖRBEREDELSE

Vilken plats har kulturen och konstarterna i din skola? Och vilken erfarenhet har du och din skola av kulturprojekt och estetiska läroprocesser?

Svaren kommer att variera och behovet av förberedelser vara olika. Nedan listar vi ett antal frågor och diskussionspunkter som kan användas inför ett nytt kulturprojekt och mötet med en konstnär.

Vad skolan bör tänka på inför mötet med en konstnär och ett nytt kulturprojekt

<i>Mål och syfte</i>	Formulera kulturprojektets mål och syfte. Vilket behov skulle ett nytt kulturprojekt kunna fylla?
<i>Strategi och långsiktighet</i>	Varje kulturprojekt bör integreras i en långsiktig strategi. Projektens erfarenheter ska kunna användas till nya projekt och av nya deltagare.
<i>Inriktning</i>	Vilken inriktning bör projektet ha för att motsvara behovet? Vilka teman och/eller skolämnen kan beröras?
<i>Styrdokument</i>	Vilken är kulturprojektets koppling till styrdokumentet?
<i>Lärargrupp</i>	Vilka kompetenser och erfarenheter finns? Vilka lärare kommer att beröras? Finns det önskemål och en mottaglighet som kan utvecklas till engagemang och delaktighet?
<i>Projektid</i>	Hur lång tid bör och kan kulturprojektet ta? Vad passar bäst – kortare eller längre tid, återkommande eller koncentrerat?
<i>Pedagogisk erfarenhet</i>	Vilken pedagogisk erfarenhet har konstnären? Vilken roll kommer han eller hon att ha? Vilket behov av pedagogiskt stöd finns?
<i>Arbetsätt</i>	Vilket arbetsätt eller vilken metodik kommer konstnären att använda?
<i>Resurser</i>	Vilka resurser, material, verktyg och teknisk utrustning etc. kan komma att behövas till arbetet?
<i>Lokal</i>	Vilken typ av lokal är lämpligast?
<i>Säkerhet och hälsa</i>	Kan projektet innebära några risker för skolan och skolans elever? På vilket sätt är konstnären försäkrad?

<i>Sekretess</i>	Informera om skolans regler för sekretess t. ex. tystnadsplikt samt regler för fotografering.
<i>Arvode</i>	Vilket arvode kan skolan erbjuda? Vad är relevant? Ta reda på vad som är brukligt. Vad ska ingå i arvodet? Tillkommer något därutöver?
<i>Anställningsform</i>	Vilket anställningsförhållande är möjligt och bäst ur skolans synpunkt?
<i>Mötestid</i>	Var ute i god tid med att planera och boka möte och avsätt gott om tid för mötet – diskussionerna bör få ta tid.
<i>Information</i>	Hur och av vem informeras skolans medarbetare om projektet?

Nödvändig information till konstnären om skolan

- Skolans huvudman (kommunal eller privat) och vilka årskurser skolan arbetar med.
- Skolans inriktning, ledord och profil.
- Arbets sätt och pedagogik.
- Eventuella erfarenheter av tidigare kulturprojekt.
- Erfarenheter av andra projekt, som bidragit till skolans utveckling t. ex. värdegrundsarbete, genusperspektiv etc.

Nödvändig information till skolan om konstnären

- Utbildning, yrkeserfarenhet och tidigare pedagogiska erfarenheter bland barn och unga.
- Meritförteckning/CV.
- Referenser och dokumentation av tidigare arbeten.
- Konstnärens konstform och val av inriktning/arbets sätt.
- Förmågor och metoder konstnären kan tillföra undervisningen i skolan.
- Den eller de åldersgrupper konstnären vill arbeta med.
- Kan han/hon tänka sig att arbeta med barn med särskilda behov?
- Konstnärens önskade arbetstid och dess fördelning. (heldag, halvdag, löpande, koncentrerat)
- Konstnärens geografiska rörlighet, i rektorsområdet, kommunen, regionen.
- Konstnärens arvode.
- Konstnärens önskemål om anställningsform: exempelvis frilansuppdrag mot faktura eller timanställning.
- Konstnärens anspråk på eventuell reseersättning och traktamente.
- Betalningsönskemål: bankkonto, bankgiro/ plusgiro, skattesats etc.
- Ett särskilt utdrag ur polisens belastningsregister inför arbete med barn och unga.

Kulturprojektet formuleras

Ett kulturprojekt kan formuleras på många olika sätt. Avsikten med följande uppställning är att lyfta fram det som kan sägas karakterisera ett hållbart projekt.

Ett hållbart kulturprojekt

<i>Samsyn och tydlig överenskommelse</i>	En samsyn råder mellan konstnär och lärare kring projektets syfte, mål, utformning och ansvarsfördelning. En tydlig överenskommelse har gjorts som dessutom är förankrad hos berörda parter i skolan.
<i>Långsiktighet</i>	Projektet är en del av det pågående arbetet i skolan och en strategi finns för hur projektets vunna erfarenheter kan tas till vara.
<i>Behov</i>	Projektet har sin grund i eller motsvarar ett behov i skolan.
<i>Kompetens</i>	Projektet bygger på konstnärernas och lärarnas förmåga och kompetens. Det innebär att grunden består i den konstnärliga och tekniska kunskap som konstnären besitter och det pedagogiska kunnade och den kännedom om skolmiljön och elevernas behov som läraren har. Arbetet ska genomföras i dialog och samverkan. Även elevernas kompetenser tas självklart tillvara.
<i>Rimlighet</i>	Projektets mål är tydligt definierade och fullt rimliga att nå. Det finns en ömsesidig förståelse om målen och hur dessa praktiskt ska uppnås.
<i>Ekonomi</i>	Projektets budget tillåter en gemensam planering, reflektion och utvärdering likaväl som kunskapsutbyte mellan konstnärer, lärare och elever.
<i>Målgrupp</i>	Projektet är inriktat på en specifik grupp av elever. Men andra grupper i skolan (t.ex. lärare, elever, föräldrar och skolläda) ges möjlighet att ta del av det.
<i>Delaktighet</i>	Eleverna är väl orienterade i projektet och ges utrymme och för åldersgruppen reella verktyg för att påverka innehåll och

utformning. De ges möjlighet att lära känna konstnärens arbete och den professionella kontext i vilken konstnären arbetar.

Utvärdering

Det finns en utvärdering av projektet som bidrar till en erfarenhetsbank och till framtida planer för både konstnär, lärare och elever. För detta krävs att det finns en plan för utvärderingen – hur den ska presenteras, visas och arkiveras. Samt att det finns en plan för hur man ska ta vidare erfarenheterna i den dagliga verksamheten och i nya projekt.

FAS 1: DET FÖRSTA MÖTET

Vi kallar den första fasen i en projektplanering för Det första mötet, eftersom vi vill betona mötet mellan människor. Det behöver inte betyda att fasen består av endast ett möte. Antalet beror på projektets omfattning. Syftet här är att bestämma vad som ska göras och vad som ska uppnås. Här bestäms också hur det ska organiseras vad gäller schema, lokaler, resurser och ansvar.

Konstnär och skolledning

UNDER DET FÖRSTA MÖTET träffar konstnären skolans rektor och skolledning och kanske även lärare för att tillsammans ange riktlinjerna och ramarna för projektet. (Vi bortser här från att det rent faktiskt kan behövas flera möten och att kommunikationen delvis kan ske via andra media som t. ex. e-post och telefon.)

Ekonomi

Det är viktigt att det finns en ekonomisk bas för projektet och att den ekonomiska frågan blir löst i den första fasen. Det är under detta möte som projektets struktur och avgränsningar skisseras och fastställs. Här läggs med andra ord grunden för det kommande projektbygget.

Mötets karaktär kommer bland annat att vara beroende av var och ens erfarenhet av kulturprojekt. Det är stor skillnad på om det är den första eller tionde gången som skolan genomför ett kulturprojekt.

Idéutbyte och öppenhet

PÅ MÖTET PRESENTERAR konstnären och skolan sig och sina idéer om ett samarbete. Idéutbytet kräver att alla bemödar sig om att skapa en öppen och tillåtande diskussion. Mötets öppenhet och tydlighet kommer kanske att bli avgörande för projektets framgång.

Under samtalet kommer önskemål och förväntningar på vad projektet ska ge att komma fram. Många gånger kan förväntningarna vara överdrivna och det gäller att till

Kultur- och demokratisyn

slut få fram en rimlig nivå som inte utesluter högt ställda ambitioner. Vägledande bör vara att varje enskild elev skall bli utmanad på sin egen nivå.

I samtalet kommer också var och ens kultur- och demokratisyn att visa sig. Det kan löna sig att tala explicit om detta. Har man olika sätt att se på konst? Ser man olika på vad estetiska processer kan tillföra skolan? Finns gemensamma synsätt? Kan man enas om en arbetsmodell?

Här kan konstnärens respektive skolans informationspaket vara ett stöd.

Rimlighet

OM PROJEKTETS STORLEK kan allmänt sägas att det är bättre att börja med ett mindre projekt än att riskera att ett stort faller. Med ökad erfarenhet genom ett antal mindre projekt kan man tids nog höja ambitionerna för att så småningom ge sig i kast med allt större.

Att diskutera och bestämma under första mötet

- Konstprojektets syfte och mål.
- Projektets koppling till skolans läroplan, kursplaner och skolans profil.
- Projektets målgrupp. För vilka elever är projektet avsett?
- Projektets tid och dess förhållande till schema.
- Vilka skolämnen som kommer att beröras.
- Roll- och ansvarsfördelning.
- Projektets budget. Arvode, material etc.
- Projektets behov av resurser: lärare, lokaler, material etc.
- Tider för avstämning, uppföljning och utvärdering bör beslutas/bestämmas.

Det första mötet | konstnärens checklista

- Konkretisera och exemplifiera ditt arbete.
- Tydliggör mål, avsikt och koppling till skolans styrdokument.
- Beskriv metod och tillvägagångssätt. Visa vad och hur du brukar göra.
- Visa vad du uppskattar och vad du inte tycker om utifrån din konstsyn.
- Kräv regelbundna möten och planera en mötesstruktur.

Det första mötet | skolans checklista

- Beskriv vilket behov projektet svarar mot i skolan.
- Finns det stöd för arbetet i lärargruppen?
- Tydliggör mål för projektet i dialog med konstnären och med vilka metoder dessa ska nås.
- Bestäm tidpunkt för projektet och inom vilket eller vilka ämnen/teman projektet ska förläggas.
- Projektets tid i förhållande till schema. Definiera och fastställ.
- Är projektets omfattning och mål rimliga?
- Undersök och slå fast de ekonomiska förutsättningarna för projektet. Är projektet beroende av externt stöd/finansiering?
- Bestäm hur projektet skall informeras om och förankras bland alla berörda grupper: lärargrupp, elever, föräldrar och övriga.
- Fördela roller och ansvar.
- Praktiska frågor. (lokal, material etc.)

FAS 2: DET ANDRA MÖTET

I det andra mötet – andra fasen – träffar konstnären projektets lärargrupp. Här ställs och besvaras frågorna om hur arbetet ska genomföras och med vilka. Under mötet konkretiseras idéerna till arbetssätt och en praktisk detaljplanering tar form.

Konstnär och lärarlag

UNDER DET ANDRA MÖTET möter konstnären det lärarlag han eller hon ska samverka med.

Förutsättningen för det andra mötet är att skolledning och konstnär har skapat en god grund för projektet. Alla medverkande ska känna sig trygga med att projektet är väl förankrat vad gäller ekonomi och tid, och med att tydliga ramar och riktlinjer är överenskomna.

En kultur- och kunskapssyn som alla kan enas om diskuteras och formuleras utifrån projektets inriktning.

Tänk på att ge mötet tid. Det är mycket som ska behandlas. Sätt fokus på lusten, enkelheten och rimligheten.

En självklarhet men som det vid varje samarbete är viktigt att minnas är att respektera varandras kompetenser.

Ansvarsfördelning

UNDER MÖTET FÖRDELAS roller och ansvar. Man bör också ställa sig frågan om vad som händer om en nyckelperson av någon anledning inte kan vara med under hela processtiden.

Elevgrupp

Elevgrupp ska väljas och storleken på elevgruppen under lektion ska bestämmas. Vad är idealt och vad är möjligt?

För att lärarna ska kunna tala öppet om elevgruppen krävs att konstnären informeras om och undertecknar en förbindelse om tystnadsplikt. Det är viktigt med etik kring överlämningen. Men det kan också vara viktigt att se projektet som en chans för eleverna att få syn på sig själva och andra. Att bli sedda på nytt.

Att diskutera under andra mötet

- På vilket sätt görs eleverna delaktiga i projektet? Vilka är elevens valmöjligheter och inflytande?
- Finns det specifika förutsättningar i klassen? Behöver språk och arbetssätt anpassas för mottagarna?
- Hur ser skolans likabehandlingsplan ut?
- Hur arbetar skolan med genusfrågor?
- Vilka delar av projektet kommer in i den enskilde elevens utvecklingsplan (IUP).

Att bestämma under andra mötet

- Formulera en projektbeskrivning som även inkluderar långsiktighet, progression, uppföljning och utvärdering.
- Bestäm hur projektet ska kommuniceras till alla berörda: elever, lärare, föräldrar och övriga.

Praktiska frågor

Detta är punkter som behandlas under det första mötet/ första fasen, men som konkretiseras och stäms av vid det andra mötet.

- Schema för avstämnings- och utvärderingsmöten.
- Schemaläggning för elever.
- Schemaläggning för lokaler.
- Lokalen: Avskilt rum eller del av större lokal? Ljudnivå? Kan materialet stå kvar efter lektionens slut? Om inte, var kan materialet förvaras?
- Teknik på skolan: dator, skrivare, kopiator, kamera, internet, intranät etc. Hur fungerar användandet på skolan? Vem är ansvarig? Vem kan man fråga när tekniska problem uppstår? Vaktmästare?
- Logistik: parkeringsplats, hjälp med att bära etc.
- Kontaktuppgifter: e-post och telefonnummer till alla som är involverade i projektet och till resurspersoner

såsom ansvariga för teknik, lokaler, vaktmästeri, IT, information, etc.

- Materialbudget.
- Arvode: faktureringsadress, fakturadatum, ingår restid?

Det andra mötet | konstnärens checklista

- Är skolans och lärarnas förväntningar realistiska och tydligt definierade med tanke på vad projektet kan ge och resultera i?
- Undersök vilka tidigare erfarenheter av kulturprojekt som finns på skolan. Hur kan dessa erfarenheter påverka ert samarbete?
- Vilka lärare kommer att delta och i vilken roll kommer de att närvara? Vem har huvudansvaret?
- Gruppens storlek och var den befinner sig i sin grupp-process.
- Har någon eller några av eleverna speciella behov?
- Vem äger projektets produkter? Eleverna, skolan eller konstnären?
- Har du undertecknat din tystnadspliktsförsäkran? Orientera dig i vad det innebär.
- Fråga efter eventuell teknik-, data- och/eller informationsansvarig och vaktmästare på skolan. Vilken utrustning/lokal får du tillgång till?
- Har du tillgång till extra material som eventuellt kan finnas på skolan i projektet?
- Gå igenom schema, upplägg och eventuella ändringar.
- Gör en tidsplan som innefattar: start- och slutdatum för projektet. Datum för avstämning och slutredovisning. Tid för efterarbete och dokumentation. Uppskatta restid som kommer att ingå.
- Formulera hur projektet ska redovisas.
- Planera på vilket sätt projektet ska dokumenteras. För vem görs dokumentationen och vad ska den användas till?
- Upprätta och granska kontrakt.
- Definiera arbetsfördelningen tydligt avseende roller och ansvar.
- Dubbelcheck: är projektets målsättning, syfte och förväntningar tydliga och gemensamma?

Det andra mötet | skolans checklista

- Stäm av och fastställ ramar för projektets ekonomi, tid och omfattning med skolledning.
- Vilka ska ingå i projektet?
- Samverka och fatta lämpliga överenskommelser i berörda arbetslag.
- Stäm av förväntningar med alla inblandade.
- Kontrollera schemaläggning.
- Kommunicera projektet till omgivningen.
- Boka lokal och plats för att förvara material.
- Kontrollera projektets behov av skolans övriga verksamhet: teknik-, datasupport, vaktmästare, parkeringstillstånd.
- Fastställ ansvarsfördelning och ordning avseende eventuella inköp.
- Boka in planerings- och uppföljningsmöten.

FAS 3: DET TREDJE MÖTET

Vi rekommenderar att man också genomför ett tredje möte – en tredje fas. Det är då konstnären – kanske i form av en workshop – ges tillfälle att introducera sitt arbetssätt för skolans personal.

Workshop för pedagogerna?

ETT TREDJE MÖTE, till exempel i form av en workshop, ger snabbt möjligheten till en gemensam begreppsgrund, ökad förståelse och hjälper till att skapa en känsla av »teamwork«.

I och med att skolans personal får en förståelse läggs grunden till en bra kommunikation i projektet. Workshopen kan också ses som fortbildning som gör det möjligt för arbetssättet att leva vidare. Att lägga tid på det tredje mötet har visat sig vara en viktig framgångsfaktor i lyckade och hållbara kulturprojekt.

Överenskommelsen

Det inledande samarbetet mellan skola och konstnär bör resultera i en överenskommelse bestående av två gemensamma dokument: ett kontrakt och en projektbeskrivning. Båda dokumenten förutsätter varandra.

Kontraktet **KONTRAKTET ÄR EN** skriftlig överenskommelse mellan skolan och konstnären. Omfattningen av kontraktet varierar med projektets storlek. Här anges och tydliggörs tidsplan, ansvarsfrågor, konstnärens åtagande, anställningsform, arvode, försäkring, upphovsrätt etc. I bilaga I (s. 30) finns ett kontraktförslag som är lätt att kopiera.
Kontrakt är bindande och är ett juridiskt dokument.

Projektbeskrivningen **PROJEKTBEKRIVNINGEN SKA** ge en god orientering över det överenskomna arbetet. Omfattning och detaljnivå kan variera, men man bör sträva efter att vara så konkret och tydlig som möjligt.
För att underlätta kommunikationen om och kring projektet är det också önskvärt att formulera sig på ett sådant sätt att projektet går att sammanfatta i en enda mening.

Vad en projektbeskrivning bör innehålla

- Mål. Vad vill man uppnå?
- Syfte. Varför vill man uppnå detta?
- Metod. Hur ska man gå tillväga?
- Målgrupp. Vilka riktar sig projektet till?
- Tidsplan. När ska projektet genomföras?
- Mål i skolans styrdokument. Till exempel vilka kunskapsmål och/eller sociala mål berörs?
- Dokumentation. Hur dokumenteras projektet och av vem/vilka?
- Bedömning. Vem/vilka ansvarar för den formativa och summativa bedömningen?
- Möten för avstämning och uppföljning. När ska dessa ske?
- Utvärdering och rapport. Hur ska den göras, av vem/vilka och när?
- Ansvar. Vilka har delansvar och vem är ytterst ansvarig?

Kulturprojektet genomförs

Nu är det dags att gå från planering till praktik, att omsätta ideerna till handling. Arbetet ska fortlöpande dokumenteras. Och jämsides med projektet bör plats ges för diskussion och en kontinuerlig avstämning.

Introduktionen

INTRODUKTIONEN OCH inledningen av ett nytt projekt och samarbete är alltid särskilt viktig – och det finns tusen sätt att göra det på. Konstnären möter här eleverna och tillsammans med lärarna presenterar han eller hon projektet.

I denna fas är det viktigt att konstnären informerar sig om elevernas förförståelse. Finns i elevgruppen någon eller några med erfarenheter av liknande projekt? På vilket sätt kan eleverna utifrån sin ålder och erfarenhet göras delaktiga i processen?

En bra inledning till ett större arbete är att erbjuda en serie mindre övningar. På så sätt får samtliga medverkande en bild av vad som fungerar och vilken effekt en metod får. Och för alla är det ofta skönt att lämna osäkerheten kring den föreställning man har om ett väntande arbete.

En övergripande orientering är alltid nödvändig vad gäller tidsplan, arbete och de krav som är kopplade till elevens prestation, men det kan vara viktigt att behålla möjligheten till överraskningar.

Praktik och reflektion

NÄR PROJEKTARBETET väl har kommit igång bör det ske genom en form av växelverkan mellan praktisk övning och tid för reflektion och diskussion. Tid bör ges kontinuerligt för samtal om vad man gjort och varför man valt att göra så. Ett skapande arbete löper alltid längs en sträcka av valsituationer. Här uppmärksammas de egna valen och blir till utgångspunkter för diskussioner.

De återkommande samtalen är också tillfällen då processen i sig diskuteras. Eleverna ska, utifrån deras ålder och erfarenhet, ges möjlighet att vara medskapande, kunna påverka och förändra processen.

Dokumentation **UNDER HELA** processen rekommenderas att en fortlöpande dokumentering av arbetet genomförs. Tekniskt kan den ske på många sätt: intervjuer, blogg, foto, film, genom insamling av skisser och arbeten etc.

Loggbok **ETT SÄTT ATT FÖLJA** processen och se utvecklingen kan vara att föra loggbok. Loggboken är en slags dagbok där till exempel tankar kring processen och övningar noteras, inspirationsmaterial klistras in, foton och annat som kan vara minnesbärare sparas. En individuell loggbok kan föras av alla deltagande för att spegla processen. Loggboken kan även vara en kommunikationskanal mellan lärare, elev och konstnär. Den kan synliggöra elevens utveckling och ligga till grund både för den formativa som summativa bedömningen.

Dokumentationen är viktig för att upprätthålla processen och för att kunna slutföra projektet. Om det finns en gemensam loggbok kan den också vara ett enkelt sätt att uppdatera medverkande som inte har möjlighet att delta hela tiden.

Betyg och bedömning **KONTINUERLIGT UNDER** projektet är det viktigt att följa upp, stödja och återkoppla till eleven utifrån målfyllelsen i relation till projektets syfte och mål. Förmågan till självvärdering kan här tränas. En skriftlig och muntlig överlämning till ordinarie lärare om varje elevs process, utveckling och resultat är en viktig information vid den totala bedömningen. Elevens framsteg och utveckling i relation till sig själv och gruppen, både vad gäller kunskapsmål och sociala mål är viktig information för lärarna på skolan. (Förslag till bedömningskriterier, se bilaga II)

Avstämning **FÖR ATT KONSTNÄR** och lärarlag i tid ska kunna korrigera metod och strategi krävs ett antal avstämningsmöten. Här följer man upp arbetet, modifierar och finslipar de fortsatta planerna.

Öppenhet **ETT KULTURPROJEKT** väcker ofta nyfikenhet. Även under arbetets gång kan det finnas de som vill kika in och se vad som pågår. Det kan vara föräldrar, elever, pedagoger med flera. Det kan vara bra att veta hur man ska förhålla sig till detta. Till exempel kan man i samråd med eleverna ta fram en strategi. Att skapa ett tryggt arbetsklimat är viktigt.

Till sist: glöm inte att ambitionen i ett kulturprojekt är att det ska vara utmanande för alla inblandade. Det gäller att våga sätta något på spel, ja, till och med att våga misslyckas!

Kulturprojektet avslutas

En avslutning av ett kulturprojekt är inte bara en uppvisning eller ett vernissage av färdiga »produkter«. Avslutningen ger fram för allt en chans till återblick och överblick över hela den estetiska läroprocessen. Här spelar dokumentationen stor roll.

Redovisning

HOS ELEVERNA BRUKAR det finnas en stor önskan om och tillfredsställelse i att få visa upp vad man gjort inför andra. Ofta känns det naturligt att bjuda in föräldrar och andra till en avslutande tillställning. Den är också ett tillfälle för skolan att öppna sig och visa ett ansikte utåt. Men detta kan naturligtvis göras på flera sätt. För att kulturprojekt ska få fäste i skolan måste man tala om det, dra lärdom av det och känna stolthet över att ha genomfört det.

En avslutning är en redovisning av vunna erfarenheter. Det gäller att med hjälp av dokumentationen se tillbaka och sammanställa den utveckling som lett fram till den färdiga »produkten«. Man bör alltså sätta fokus på processen.

Ett tydligt avslut är alltid viktigt, men kanske särskilt om projektets »produkt« är otydlig.

Utvärdering

PÅ UTVÄRDERINGEN bör alla de som varit inblandade delta: elever, konstnär, lärare och skolledning.

Blev det som man önskade och förväntade?

En utvärdering kan se ut på flera olika sätt beroende på projektets omfattning och elevernas ålder. Se bilaga III för några exempel.

På många skolor väljer man att ha fokus på estetiska läroprocesser. I bilaga IV finns en artikel av Lars Lindström där han dels beskriver estetiska läroprocesser och dels presenterar ett förslag på en matris som kan användas som verktyg för att få syn på vilket sätt eleverna tagit del av dessa i projektet.

Betyg och bedömning

DET ÄR LÄRAREN som sätter betyg. Men den formativa bedömning samt de iakttagelser och samtal som konstnären och eleven gjort kring elevens utveckling är viktiga för lära-

ren att ta del av. Konstnären kan kanske se andra aspekter av lärandet.

Vad händer sedan?

VID PROJEKTETS SLUT bör också frågan om vad som sedan ska hända ställas. Denna fråga berör både projektet i sig och dess »produkter«. Finns det en fortsättning? På vilket sätt kan den genererade erfarenheten användas i den vanliga undervisningen eller till nya projekt? Eller har projektet rent av varit så intressant att det kan bli ett återkommande inslag i skolan?

Ett projekts »produkter« kan mycket väl bli till utgångspunkter i andra ämnen på skolan, på så sätt kan projektet leva kvar och ta nya oväntade vägar. När fler trådar nystas ur »produkten« blir det ofta en progression i kunskapen kring arbetet.

Inför allt som skapats under processen väcks också frågan om vem som äger dem? Eleverna, konstnären eller skolan? Och vem har rätt att använda dem?

Efterarbete

BÅDE ELEVERNAS PROCESS och eventuella produkter är viktiga att lyfta fram. Fundera på hur detta bäst låter sig göras. Kanske kan delar av dokumentationen redigeras för att presenteras på webben, i en dvd, i publikationer eller på annat sätt. Detta kan också bearbetas för att kunna användas i undervisningen.

Information

INFORMATION OM ATT projektet avslutas bör spridas till alla som varit inblandade. Om projektet delvis har haft en extern finansiering krävs det kanske en särskild dokumentation till bidragsgivaren.

Översikter

Möjliga vinster med kulturprojekt i skolan

FÖR ELEVER

- 1 att bli sedd i ett annat ljus, i en annan situation med andra ramar och mål
- 2 ökad lust att gå i skolan
- 3 tillgång till en annan vuxen person med ett annat kunskapsfält
- 4 lära sig om och pröva på den konstnärliga processen
- 5 möjlighet att utveckla självförtroende, självkänsla och självtillit genom utforskande, experiment och engagemang i en kreativ process
- 6 tillgång till en konstnärs kunnande och metoder i ett eget skapande
- 7 möjlighet att utveckla förmågor, tekniker och idéer
- 8 insikt i den professionella konstvärlden och dess förutsättningar
- 9 möte med positiva förebilder
- 10 ökad målpuppfyllnad i kurs eller ämne
- 11 tillgång till andra förhållningssätt till kunskap och lärande
- 12 perspektivförändring, se saker ur nya synvinklar

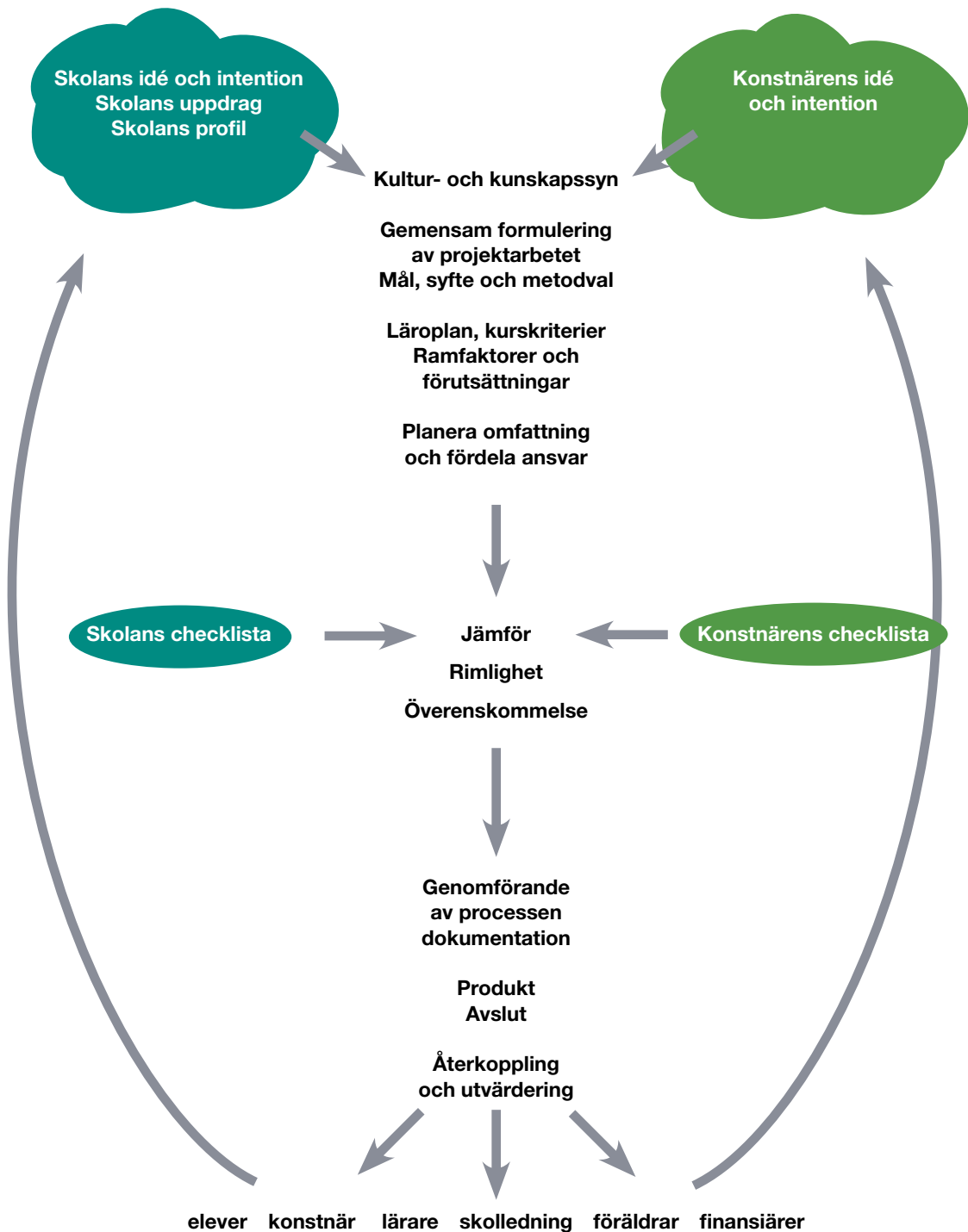
FÖR LÄRARE OCH SKOLA

- 1 berika och utveckla arbets sätt utifrån läroplanernas intentioner
- 2 ökad målpuppfyllnad i kurs eller ämne
- 3 fördjupa lärarens kunskapsfält och kompetens
- 4 introduktion i nya kunskapsfält och metoder
- 5 utveckling och nya infallsvinklar på arbetet med barn i behov av särskilt stöd
- 6 användning av estetiska uttryckssätt som metod i läroprocesser
- 7 fokusering på andra förmågor och sociala/kommunikativa aspekter
- 8 utveckling av förhållningssätt i relationen mellan elev – vuxen
- 9 tillgång till andra förhållningssätt till kunskap och lärande
- 10 medverkar till en positiv anda på skolan och kanske skapa en ny profil
- 11 tillgång till ett vidgat kontaktnät med andra intressenter, andra skolor
- 12 perspektivförändring, se saker ur nya synvinklar

FÖR KONSTNÄRER

- 1 nå ut till en annan vidare målgrupp och publik
- 2 få dela med sig av kompetens inom konstarten och skapa förståelse för dess egenart i en ny kontext
- 3 få respons från nya målgrupper
- 4 vinna nya kunskaper och erfarenheter.
- 5 utveckla självförtroende, självkänsla och självtillit genom möte med barn och unga
- 6 fördjupa konstnärens kunskapsfält och kompetens
- 7 fokusering på andra förmågor och sociala/kommunikativa aspekter
- 8 introduktion i nya kunskapsfält och metoder
- 9 utveckling av förhållningssätt i relationen mellan elev – vuxen och inställning till kunskap och konst
- 10 nya anställningsformer
- 11 tillgång till ett vidgat kontaktnät med andra intressenter, skolor
- 12 perspektivförändring, se saker ur nya synvinklar

En arbetsmodell

När du vill veta mer

KULTURKATALOGEN VÄST

Västra Götalandsregionens gemensamma samlingsplats för kulturaktiviteter riktade till barn och unga.

kulturkatalogenvast.se

KULTUR I VÄST

Här finns det mycket material inom olika konstformer att ladda ner/beställa. Ta gärna kontakt med Kultur i Västs konsulenter

kulturivast.se

KULTURRÅDET

Här finns riktlinjer för stödformen Skapande skola

kulturradet.se

SKOLVERKET

Här finns skolans riktlinjer, kursplaner, etcetera

skolverket.se

Delaktighet

Modellen The Ladder of Young People's participation är ett användbart verktyg för att kunna värdera och »mäta« ungas delaktighet i projekt och processer.

Hart, Roger, *Children's Participation: The Theory And Practice Of Involving Young Citizens In Community Development And Environmental Care*, UNICEF 1997.

Konstarter och kunskap

Madeleine Hjort, *Konstarter och kunskap*, Carlssons bokförlag, 2001

Madeleine Hjort, (red.), *Kilskrift. Om konstarter och matematik i lärandet*, Carlssons bokförlag, 2002

Bilaga I

Förslag på utformning av kontrakt mellan skola och konstnär

Kontrakt

KONTRAKTSKRIVNING MELLAN

Uppgifter om skola:

Uppgifter om konstnär:

PROJEKTBESKRIVNING

Samarbetet är enligt bifogad arbetsplan överenskommet av båda parter

KOSTNADER

För administration och budgetering av projektet ansvarar:

OMFATTNING OCH TIDSPLAN

Projektet påbörjas: _____ Projektet avslutas: _____

Tidsplan och omfattning av arbetet/projektet:

ANVARSFÖRÅGOR (säkerhet, material, utrymmen, utrustning)

Skolans åtagande i projektet:

Konstnärens åtagande i projektet:

UTVÄRDERING

Projektet skall utvärderas, dokumenteras och rapporteras enligt följande:

FÖRSÄKRING

Skolans försäkring:

Konstnärens försäkring:

UPPHOVSRÄTT

Skolan/konstnären äger upphovsrätt till användning av verk/material/publikationer/
rapport/projektresultat enligt följande avtal:

ARVODE OCH ANSTÄLLNINGSFORM

Under projekttiden utgår arvode till konstnär enligt följande anställningsvillkor och enligt
följande ersättningsvillkor:

Arvode: _____

Betalningsform: _____

Betalningsvillkor: _____

Reseersättning: _____

Traktamente: _____

Material: _____

Övrigt: _____

UNDERSKRIFT

Kontraktet undertecknas av båda parter:

Namnförtydligande

Datum: _____ Plats: _____

Processkriterier och nivåbeskrivningar

Processkriterier	Nivå 4	Nivå 3	Nivå 2	Nivå 1
Undersökande arbete	Lägger ned stor möda, närmar sig teman och problem från ett flertal utgångspunkter och utvecklar arbetet genom en serie utkast, skisser eller försök.	Eleven ger inte upp i första taget utan väljer ett visst angreppssätt som hon börjar utveckla vidare.	Uppvisar ett visst tålmod, prövar egna lösningar och angreppssätt, men utvecklar dem inte vidare.	Ger lätt upp, fullföljer inga egna idéer och gör bara det som läraren kräver.
Uppfinningsförmåga	Ställer upp egna problem eller omformulerar dem som läraren ställt. Går ständigt vidare och experimenterar regelbundet, är villig att ta risker och finner ofta oväntade lösningar på problem.	Det händer att eleven ställer sig egna problem att lösa. Hon utvecklar sina kunskaper, experimenterar ganska ofta och finner ibland oväntade lösningar på problem.	Kan ta ett problem som läraren formulerat och förändra det en smula. Uppvisar ansatser till att experimentera och leka med färg, form och komposition eller material och tekniker.	Formulerar inga egna problem och uppvisar inga tecken på att experimentera med färg, form och komposition eller material och tekniker.
Förmåga att utnyttja bilder	Söker aktivt upp bilder av olika slag och kan utnyttja dem på ett mångsidigt, självständigt och välintegrerat sätt i sitt eget arbete.	Söker aktivt upp bilder för att få uppslag till sitt eget arbete. Uppvisar förmåga att välja ut det som svarar mot de egna intentionerna.	Eleven visar intresse för andras bilder som hon själv eller läraren har funnit, men hon nöjer sig med att kopiera dem.	Visar inget intresse för andras bilder och kan inte dra nytta av dem ens när läraren hjälpt till att leta fram dem.
Förmåga till självvärdering	Ser tydligt förtjänster och brister i sitt eget arbete och kan välja ut skisser, utkast och arbeten som belyser den egna utvecklingen. Kan motivera sina omdömen och förklara varför det gick som det gjorde. Kan avge nyanserade omdömen om kamraters bilder och bidra med konstruktiv kritik.	Klarar i regel av att se förtjänster och brister i sitt arbete och kan välja ut skisser, utkast och arbeten som belyser den egna utvecklingen. Kan avge mer nyanserade omdömen om kamraters bilder.	Kan med viss hjälp peka ut sina starka och svaga sidor och skilja mellan arbeten som är lyckade och mindre lyckade. Synpunkter på kamraters bilder inskränker sig till enkla värdeordmen (bra/dåligt, gillar/ogillar).	Kan inte peka ut vad som är starka och svaga sidor i det egna arbetet eller skilja mellan arbeten som är lyckade och mindre lyckade. Har inga synpunkter på kamraters bilder.

Expert ←

Novis →

Tabellen är hämtad från Lars Lindströms artikel Produkt- och processvärdering i skapande verksamhet ur antologin *Att bedöma eller döma*, Skolverket, 2002.

Utvärderingar och uppföljningsaktiviteter under och efter avslutade projekt

En sammanställning av Anna Åkerström

UTVÄRDERINGAR av projekt och processer kan se ut på olika sätt och variera i storlek. Det viktiga är att man på förhand, innan projektet startar, har bestämt vad som skall utvärderas, hur, när och på vilket sätt, samt avsatt tid för detta både under som efter själva genomförande delen av projektet. Viktigt också att få med alla berörda parter i utvärderingen.

Den allra enklaste utvärderingsformen kan vara att förhålla sig till följande fyra frågor:

- Vad tänkte vi?
- Vad gjorde vi?
- Hur blev det?
- Hur skall vi gå vidare?

UPPFÖLJNINGSAKTIVITETER är det som sker under själva projektiden. Ett exempel är de avstämningsmöten som bör sker kontinuerligt mellan lärare, rektor och konstnär, där det organisatoriska och innehållsliga stäms av och följs upp.

Ett annat exempel är den kontinuerliga uppföljningen mellan elever, konstnär och lärare där det övergripande syftet är att ge information om var eleven befinner sig kunskapsmässigt, och vart eleven är på väg i sin kunskapsprocess. Med hjälp av den information som uppföljningen ger finns det möjlighet att förbättra undervisningen så att den på bästa sätt kan stödja och stimulera elevens lärande. Detta sker i dialog med både den enskilde eleven som hela elevgruppen och utgör en del av den formativa bedömningen.

VI VILL UPPMUNTRA till formativ bedömning kontinuerligt under processen dels för att stödja elevens utveckling och för att ta del av elevernas process, målsättningar och synpunkter. Det är viktigt att det sker under arbetets gång eftersom

möjligheten då fortfarande finns kvar för eleverna att påverka projektets mål, syfte och arbetsmetoder. Eleverna får en chans att delge och föra en dialog kring de faktorer som påverkar deras process i positiv eller negativ riktning.

VIKTIGA FRÅGOR att tänka på när projektets uppföljningsaktiviteter och utvärdering planeras:

- Vad är det vi vill mäta/följa upp i utvärderingen och varför?
- Hur och när förmedlar vi syftet med utvärderingen till elevgruppen?
- Hur kan vi konstruera utvärderingen utifrån vår elevgrupps utveckling och behov?
- Hur följer vi upp utvärderingen? Vem har ansvar för att driva det arbetet och vilka resurser finns till förfogande?
- Hur skapar vi ett tryggt klimat i klassen? Vågar de berätta/kryssa/skriva hur de upplever sin situation i projektet? Diskutera sekretessfrågor kopplat till utvärderingen. Skall utvärderingen vara anonym eller hanteras på ett särskilt sätt? Glöm inte att informera eleverna om detta, alla parter måste vara insatta i målsättningen och trygga med hanteringen.

DET FINNS MÅNGA olika sätt att göra utvärderingar och uppföljningsaktiviteter. Här följer olika exempel:

- Enkäter. De kan göras på otaliga sätt. Varva gärna frågor som går att skatta på en skala med ett kryss på en linje med öppna frågor där eleven svarar med egna ord.
- För mindre barn kan det vara bra att rita ögon och mun i en cirkel och skapa en symbol för hur de upplevt olika moment.

Då får läraren en utgångspunkt i samtalet med barnet.

- En loggbok kan användas som ett forum för utvärderingar, självskattning och återkoppling till målen.
- Dagbok, där läraren kan kommentera och följa upp frågor, tankar och idéer.
- Diskussion i mindre grupp.
- Lärarledd diskussion där arbetet resulterar i t.ex. en stor tankespindel.
- Videofilm/ljudupptagning av diskussioner eller enskilda elevers tankar och redogörelser.
- Loppor, som man viker av papper och skriver frågor inuti, kan hjälpa till att lyfta frågor i mindre grupper.
- Bloggar och/eller hemsida för projektet kan utgöra ett utvärderande forum.
- Spel/frågekort.
- Olika estetiska uttrycksmedel kan vara en del i att kommunicera synpunkter, tankar och olika perspektiv kopplade till projektet.
- Gruppövningar kan synliggöra för dig som konstnär/lärare var eleven befinner sig och vad eleven behöver för att nå uppsatta mål.

HUR BETYDELSEFULL utvärderingen blir är beroende på dess kvalitet och senare uppföljning och återkoppling. Utan efterarbete och återkoppling urvattnas betydelsen och meningen med att göra utvärderingar. Inte minst ur ett demokratiskt perspektiv är det viktigt att utvärderingen tydligt används, följs upp och återkopplas både teoretiskt och praktiskt.

Fyra estetiska lärandeformer

Lärande om, i, med och genom

Av Lars Lindström*

UTTRYCKET »estetiska lärprocesser« etablerades i svensk utbildningsdebatt för ett årtionde sedan. I ett betänkande om lärarutbildning (SOU 1999: 63) framhölls att »den estetiska kunskapen [dvs. ’den kunskap man får genom sinnena’] utgör ett angeläget kunskapsområde för alla lärare – oavsett ämne/ämnesområden eller skolform« (s. 55). Portalfiguren i denna debatt är engelsmannen Herbert Read som i sin inflytelserika skrift *Uppfostran genom konsten* (sv. övers. 1956) propagerade för en uppfostran som gör människor »förfarna i olika uttryckssätt«. På senare år har inte minst forskare och opinionsbildare som Elliot Eisner, Howard Gardner, Loris Malaguzzi, Gunther Kress och Liora Bresler haft betydelse för vår syn på estetik och lärande.

Det råder dock delade meningar om vad som ska avses med estetiska lärprocesser samt om huruvida talet om dessa stärkt estetikens ställning i skolan eller om det tvärtom är ett led i en fortgående avprofessionalisering av estetiska inslag i utbildningen (se t.ex. Marner 2006). Ett nytt begrepps värde avgörs av dess fruktbarhet, till exempel om det kan ställa gamla frågeställningar i ny dager. En sådan prövning underlättas om det föreslagna begreppet går att operationalisera, det vill säga definiera på ett sådant sätt att man kan tillämpa det i konkreta situationer på ett någorlunda entydigt och klart sätt. Om detta inte är fallet, riskerar den språkliga förnyelsen i stället att leda till ökad språkförbistring.

Jag föreslår nedan en definition av estetiska lärprocesser, som har sin bakgrund i två kulturpeda-

gogiska projekt, som tillsammans fångar in centrala aspekter av förhållandet mellan estetik och lärande. Dessa aspekter beskrivs här som lärande *om, i, med* och *genom* estetiska ämnen eller verksamheter. Även om exemplen nedan till stor del är hämtade från bildområdet, torde de allmänna resonemangen vara giltiga inom ett vidare fält.

Sociologi och estetisk didaktik

Kultur, estetik och skola är nyckelbegrepp i ett projekt som letts av Lena Aulin-Gråhamn vid Högskolan i Malmö, med stöd av professor Jan Thavenius, Lunds universitet och under medverkan av medieforskaren Magnus Persson. I rapporter och böcker, som *Kultur och estetik i skolan* (2003) samt *Skolan och den radikala estetiken* (2004), utvecklar författarna en sociologisk begreppsram för att beskriva och tolka den estetiska erfarenheten. De vill visa hur vårt sätt att tänka kring och utnyttja estetiska uttrycksmedel påverkas av den institutionella inramningen, t.ex. skolan, konstvärlden eller marknaden. Uppfattningar om konst som något dekorativt och kreativitet som en i huvudsak spontan process har länge präglat synen på konst och kultur för barn, särskilt i de lägre åldrarna. Denna uppfattning kallar författarna »den modesta estetiken«, vars blygsamma anspråk tros ha bidragit till att marginalisera estetiska inslag och perspektiv i skolan.

Men i likhet med konstvärlden, kan skolan bli en demokratisk gemenskap med yttrandefrihet, både som en mänsklig rättighet och en förmåga att göra sin röst hörd, tänker sig Aulin-Gråhamn och Thavenius. Genom att gestalta tankar, känslor och attityder med estetiska medel, blir eleverna »synliga« och träder ut i offentligheten. Konstens – eller snarare den västerländska samtidskonstens – »radikala estetik« beskrivs med ord som öppen, ifrågasättande och kritisk:

* Lars Lindström är professor i pedagogik med särskild inriktning mot praktiskt-estetiska ämnen vid Stockholms universitet. Han genomförde 1997–1998 en utvärdering för Skolverket av i vilken utsträckning svensk skola främjar strävandemålet att utveckla elevernas skapande förmåga. Lars Lindström är en av initiativtagarna till Centrum för utvärdering och bedömning (CUB) vid Lärarhögskolan i Stockholm.

Styrkan hos konsten är tvärtom att nyfikenheten och frågorna, motsägelserna och osäkerheten får finnas. (...) En radikal estetik skulle inte utesluta det konfliktfyllda eller oförutsägbara. Den skulle kunna utmana konventionerna och vanetänkandet genom att främmandegöra sådant som vi uppfattar som självklart, vända på perspektiven och ställa saker på huvudet. (Thavenius, 2004, s. 120)

Den radikala estetiken utmanar oss att betrakta saker och ting i nya perspektiv och lägga märke till deras mångtydighet; den modesta estetiken använder konstens metoder för att befästa, illustrera eller levandegöra ett givet kunskapsstoff.

Eстетisk didaktik som medierad handling

I *En kulturskola för alla* (2003) och *Möten & medieringar* (2005), analyserar Anders Marner och Hans Örtegren vid Umeå universitet centrala frågeställningar i den svenska diskursen om estetik didaktik. De betonar att våra föreställningar vuxit fram ur och är färgade av vår kultur och dess medierande intellektuella och fysiska redskap. *Medieringen* bidrar, enligt dessa forskare, i hög grad till att forma människors handlingar. Marner och Örtegren (2003) delar Aulin-Gråhamns, Thavenius och andras vision om skolan som en grogrund för demokrati, men de kritiserar sina kollegor för att

... alltför bristfälligt beaktat den mediespecifika kompetensen till förmån för ett alltför medieneutralt perspektiv, vilket i förlängningen kan leda till att implementeringen av Kultur i skolan-projekt kan försämrans därför att endast elever och lärare som känner sig säkra i sitt förhållande till det aktuella mediet vågar gå in i en mediespecifik dialog (s. 78).

Med hänvisning till Lev Vygotskijs teori om kreativiteten, förkastar Marner och Örtegren idén om ett suveränt subjekt som uttrycker sig fritt, förlitande sig på ögonblickets ingivelse, oberoende av mediespecifik kompetens och kommunikativa genrer. I Marners och Örtegrens mediespecifika perspektiv blir talet om barnets »yttrandefrihet«, genom tillgången till ett bildspråk, ett slag i luften såvida eleverna inte får den vägledning och den tid som krävs inte bara för att behärska ett *material* utan för att omvandla det till ett *medium* för det personliga uttrycket.

Fyra estetiska lärandeformer

Det enklaste sättet att karakterisera ett fenomen är att tillskriva det dikotoma egenskaper som »modest« vs. »radikal«. Dessa typologier blir emellertid ofta alltför schematiska för att kunna återge variationer i vår omvärld. Jag ska här i stället kombinera två dikotoma egenskaper till en tabell med fyra celler (Tabell 1). Denna används för att avgränsa fyra typer av estetiskt lärande: lärande *om*, *i*, *med* och *genom* konst och design.

Mål: konvergent eller divergent?

De första egenskaperna (kolumner) har att göra med målet, det vill säga, *vad* slags lärande man eftersträvar genom att använda estetiska medel. Strategin är *konvergent* om målet är att åstadkomma något som är givet på förhand; den är *divergent* om målet snarare är att kombinera vad man vet och kan på nya sätt, dvs. sådana som inte är helt och hållet förutsägbara. *Konvergent lärande* omfattar ett brett spektrum av kunskaper: från träning i att

		MÅL	
		Konvergent	Divergent
MEDEL	Mediespecifika	Lärande OM konst & design	Lärande I konst & design
	Medieneutrala	Lärande MED konst & design	Lärande GENOM konst & design

Tabell 1. Estetiska läroprocesser

hantera material och tekniker, till införlivande av en vokabulär som gör det möjligt att samtala om och reflektera över bilden som formspråk (färg, form och komposition), betydelsebärare (semiotik) och meningsskapare (estetik). *Divergent lärande* brukar förknippas med kreativt skapande, men kan lika gärna äga rum i samband med konstsamtal där olika tolkningar bryts mot varandra. Det handlar i båda fallen om en förmåga att kombinera och tillämpa kunskaper i en ny situation och för ett bestämt syfte.

Följande uppgifter kan betecknas som konvergenta: Lära sig hur man blandar färger; lära sig hur man tecknar linjeperspektiv. Som exempel på uppgifter som uppfordrar till ett divergent förhållningssätt kan nämnas: Lära sig hur man med hjälp av färgvalet kan förmedla en stämning; lära sig hur man med olika medel åstadkommer djup i en bild. På en mer komplex nivå kan det konvergenta lärandet beskrivas som tillbakablickande så tillvida som den illustrerar och levandegör vad vi redan vet, i motsats till det divergenta lärandet som blickar fram emot det som ännu inte funnit en fast form eller blivit klart definierat. Aulin-Gråhamns, Perssons och Thavenius (2004) »modesta estetik« kan sägas ha en konvergent målsättning, medan deras »radikala estetik« snarare präglas av en divergent målsättning.

Medel: mediespecifika eller medieneutrala?

Den andra uppsättningen av egenskaper (Tabell 1: rader) rör medlen, det vill säga *hur* man genom estetiska lärprocesser antas uppnå olika mål. I ett *mediespecifikt* (estetiskt) lärande är budskapets form viktig. Kommunikationen är inte medieneutral. Det förmedlade innehållet påverkas av *hur* det uttrycks och blir inte detsamma om det överförs från en berättelse till en film, ett drama eller en tecknad serie. För att formulera en tanke, uttrycka en känsla eller åstadkomma en visuell effekt måste man ta hänsyn till de redskap som står till förfogande och deras egenskaper, känna till vilka som är att föredra och veta hur man undviker att dessa övertar kontrollen. I ett *medieneutralt* (instrumentellt) sätt att använda estetiska uttrycksmedel är syftet inte i första hand att göra unga människor bekanta med olika »representationsformer« (Eisner, 1994) som ord, bilder, matematik, dans och liknande. Målet framför andra är i stället, till exempel, att stödja kunskapsbildning i andra skolämnen (lärande MED) eller främja barnets allsidiga och harmo-

niska utveckling (lärande GENOM). Arbetssätt av detta slag betecknas som »neutrala« inte för att medieringen saknar betydelse, utan för att samma mål kan uppnås med hjälp av skilda medier och ett flertal redskap.

Lärandeformer i balans

Tabell 1 illustrerar denna pluralistiska förståelse av estetiska lärprocesser. Ingen kombination av mål och medel är *a priori* överlägsen andra. De fyra kategorierna bör snarare betraktas som kompletterbara aspekter av en samordnad estetisk strategi för lärande. Ingen av kategorierna är per definition mer »teoretisk« eller »praktisk« än de övriga; ingen mer »elementär« eller »avancerad«, för att inte tala om mer »radikal« eller »modest«. Modellen utesluter visserligen inte slutsatser av detta slag i enskilda fall, men den är till sin allmänna karaktär deskriptiv, inte normativ.

Lärande MED syftar ofta på en integration av estetiska uttryck och lärostoff från andra ämnen. Men beteckningen kan även tjäna som en påminnelse om att estetiska föremål i regel har ett innehåll som går utöver producentens personliga utveckling; det finns några intentioner som ska »stämna« med den färdiga produkten. *Lärande OM* syftar på baskunskaper i bild (konvergent målsättning), från en praktisk och teoretisk orientering om material och tekniker till kunskaper om konstnärer, stilar och genrer. *Lärande I* syftar ofta på ett experimenterande med material och tekniker för att åstadkomma en visuell effekt, förmedla ett budskap eller uttrycka en stämning. Men det kan också beteckna reflektioner över en bild som formspråk, betydelsebärare eller meningsskapare, där svaret inte är givet från början (divergent målsättning). *Lärande GENOM*, slutligen, syftar på de förhållningssätt och övergripande kompetenser som man kan tillägna sig genom ett djupgående engagemang i estetiska projekt.

Lärandeformer i praktiken

Jag har använt ovanstående taxonomi för att analysera några portfolios i metallslöjd, bestående av slutprodukter, skisser och intervjuer (Lindström 2009). Fördelningen på lärande OM, I och MED slöjd beredde inga svårigheter. Det mest iögonfallande här var spridningen; fördelningen var jämn mellan lärande OM och I. Bristande förkunskaper och/eller viljan att pröva något nytt angavs som skäl till att man valt att i huvudsak lära OM. Stu-

denter som valt att lära I kände sig trygga i tidigare kunskaper, när de valde att göra personliga tolkningar av uppgiften. De förefaller också ha varit mer benägna att uppfatta lärande i slöjd som en process under vilken man prövar sig fram. Under rubriken lära MED slöjd hamnade de studenter som redan sett ut en plats åt slöjdföremålet eller i varje fall lagt stor vikt vid föremålets funktion i hemmet. Lära MED var emellertid ingen självständig kategori utan angavs i kombination med färdigheter som skulle läras eller idéer som skulle förmedlas.

Lärande GENOM slöjd visade sig vara en mångfasetterad kategori. Den uppgift studenterna fått föreföll ställa krav på, bland annat, *visuell föreställningsförmåga*, med skissens hjälp; liksom på *tålamod* eller förmåga att hålla fast vid en uppgift över längre tid, trots upprepad frustration. *Rishtagande* återkom i studenternas berättelser; men riskerna får inte bli för stora, vilket de lätt kan bli om man lär sig en ny teknik och samtidigt strävar efter ett optimalt uttryck. Detta är några av de övergripande förmågor (eng. *habits of mind*) som en pedagogiskt upplagd slöjdundervisning kan främja. Dessa förmågor, mer än praktiska färdigheter, utgör då den verkliga nyttan med slöjdämnet.

Bilagor

Denna uppsats innehåller två bilagor som sammanfattar de centrala aspekter av estetiska läroprocesser som jag presenterat ovan. Den *första* bilagan inleds med en definition av de fyra aspekterna, med slöjdundervisning som exempel. Därefter följer korta utdrag ur portfolios i metallslöjd som visar hur lärande OM, lärande I, lärande MED och lärande GENOM kan komma till uttryck i de studerandes läroprocesser. Slutligen vidgas horisonten till att omfatta hela det estetisk-praktiska området med några välbekanta exempel belysta i ett nytt sammanhang.

Den *andra* bilagan ger exempel på några typiska frågor inom vart och ett av de fyra centrala områden som behandlats. De avser stimulera läsaren att själv ställa frågor och att göra egna analyser av estetiska lärandeformer.

Referenser

- Aulin-Gråhamn, Lena & Thavenius, Jan (2003). *Kultur och estetik i skolan*. Malmö Högskola. (Rapporter om utbildning, 9/2003: Slutredovisning av Kultur och skola-uppdraget 2000–2003)
- Aulin-Gråhamn, Lena, Persson, Magnus, & Thavenius, Jan (2004). *Skolan och den radikala estetik*. Lund: Studentlitteratur.
- Eisner, Elliot W. (1994). *Cognition and curriculum reconsidered*. 2nd Ed. New York: Teachers College Press.
- Lindström, Lars (2009). *Estetiska läroprocesser om, i, med och genom slöjd*. KRUT 133/134 (nr 1–2 2009).
- Marner, Anders (2005). *Möten & medieringar – estetiska ämnen och läroprocesser i ett semiotiskt och sociokulturellt perspektiv*. Umeå Universitet (Monographs on Journal of Research in Teacher Education)
- Marner, Anders (2006). Estetiska läroprocesser och/eller estetiska ämnen? *Bild i Skolan*, nr 4, s. 6–8.
- Marner, Anders & Örtengren, Hans (2003). *En kulturskola för alla – estetiska ämnen och läroprocesser i ett mediespecifikt och medieneutralt perspektiv*. Stockholm: Myndigheten för Skolutveckling. (Forskning i fokus, 16)
- Read, Herbert (1956). *Uppfostran genom konsten*. Stockholm: Natur och Kultur.
- SOU 1999: 63. *Att lära och leda. En lärarutbildning för samverkan och utveckling*.
- Thavenius, Jan (2004). Den radikala estetik. I: L. Aulin-Gråhamn, M. Persson, & J. Thavenius (red.), *Skolan och den radikala estetik* (s. 97–124). Lund: Studentlitteratur.

Lärande OM

Resultatet som ska uppnås handlar främst om kunskaper och färdigheter i slöjd *och* är givet på förhand.

T.ex: *Fredriks mål är att pröva ett relativt nytt material och få tillfälle att stomlöda; Hans projekt kom att handla om hur man formar metall.*

Övr. exempel från det estetisk-praktiska området:

- De studerande tillägnar sig fakta och färdigheter, t. ex. om Göteborgs-koloristerna och om hur man blandar färger
- Målet är bakåtblickande så till vida att man illustrerar eller levandegör ett innehåll som redan är färdigt

Lärande I

Resultatet som ska uppnås handlar främst om kunskaper och färdigheter i slöjd *men* är *inte* givet på förhand

T.ex: *Ivar och Johanna använder den kunskap de redan har för att med dess hjälp kunna uppnå ett optimalt uttryck.*

Övr. exempel från det estetisk-praktiska området:

- De studerande tillägnar sig förståelse och förtrogenhet, t. ex. av hur Göteborgs-koloristerna eller de själva kan uppnå en viss stämning
- Målet är framåtblickande så till vida att man bidrar till att utveckla ett innehåll som ännu är ofärdigt

Lärande MED

Slöjd används som ett medel för att uppnå resultat som är givna på förhand *och* som även kan uppnås på andra sätt än med detta ämne.

T.ex: *Såväl Gun som Hans och Johanna hade redan från början, eller under arbetets gång, sett ut en plats åt den ljuskälla som slöjdföremålet ska utgöra.*

Övr. exempel från det estetisk-praktiska området:

- Bild, musik och drama integreras med till exempel orienteringsämnen eller svenska: (+) kan vara ett sätt att göra dessa ämnen nyttiga och ge dem ökad status, (-) de estetisk-praktiska ämnena riskerar dock att förlora sin egenart och på sikt kanske även sitt berättigande som självständiga ämnen.

Lärande GENOM

Slöjd används som ett medel för att uppnå resultat som *varken* är givna på förhand *eller* kräver specifika kunskaper och färdigheter i slöjd för att uppnås.

T.ex: *Gun, Ivar och Johanna uppvisar det tålamod som krävs för att trots svårigheter gå på djupet; Ivar m. fl. använder skissen som stöd för det visuella tänkandet. Risktagande förekommer.*

Övr. exempel från det estetisk-praktiska området:

- Bild, musik och drama deltar i projekt som syftar till personlighetsutveckling (*Bildning*) formulerad i termer av upplevelse, ansvar, självverksamhet, kreativitet och liknande: (+) övergripande kompetenser sätts i fokus, (-) dessa ämnen riskerar dock att tappa bort det egna innehållet.

Lärande OM

Är det man ska göra och kunna i detalj fastlagt på förhand?

Får man lära sig att hantera material och metoder?

Får man lära sig en vokabulär för samtal och reflektion kring bilder?

.....
.....
.....
.....

Lärande I

Finns det utrymme för olika sätt att lösa uppgiften?

Får man träning i att använda vetande och kunnande i nya situationer?

Ligger skisser och utkast till grund för ett gemensamt utforskande?

.....
.....
.....
.....

Lärande MED

Är det man ska göra och kunna användbart i den studerandes vardag?

Används konst och design för att illustrera eller levandegöra?

Används konstverk för att belysa etiska eller politiska frågor?

.....
.....
.....
.....

Lärande GENOM

Är det viktigt att förstå, inte bara veta eller kunna hur man gör?

Läggs undervisningen upp så att man får göra och tänka själv?

Är egen eller gemensam reflektion ett viktigt inslag i undervisningen?

.....
.....
.....
.....

EXEMPEL PÅ KULTUR

Vad är kultur? En sliten fråga som kan ha lika många svar som det finns kulturprojekt. Här försöker vi ge dig några av dessa svar och på kulturkatalogenvast.se finns ett antal svar till.

Ett kulturprojekts spännvidd kan vara enormt men också minimalt. En ensam individ kan skapa kultur i sitt eget hem utan publik, samtidigt som hundratals människor kan samlas för att skapa tillsammans. Kultur kan handla om ett förmedlande av kunskap och lärande eller varför inte som ett yttrande av känslor och visioner.

Denna guide med kulturexempel är till för att ge dig, läsaren en kvick djupdykning in i kulturens spännvidd, och vara en inspirerande läsning om hur vitt skilda kulturprojekt kan te sig, både som pedagogik och som fristående konstverk.

Urvalet är givetvis subjektivt och högst personligt men vi har försökt att hitta exempel högt, lågt, lokalt och globalt. Vi har placerat exemplena på ett diagram med skalorna *enkelt-avancerat* och *lite pengar-mer pengar*, för att på ett snabbt sätt visa hur svårt, lätt eller kostsamt det skulle vara att göra ett liknande projekt.

FILM:

NOOMARATON - TÄVLINGEN DÄR MAN GÖR FILM PÅ TID

Kan man göra en film på 24 timmar som är max 7 minuter? Noomaraton är en regional och nationell filmtävling, där förutsättningarna för tävlandet avslöjas vid en given tidpunkt och filmerna måste spelas in inom en begränsad tid.

År 2009 var de givna förutsättningarna att man var tvungen att ha med följande: Tre platser: en mötesplats, bakom en dörr, vid en häck. Tre saker: gräddfil, ballong och ögonskugga. Ett tema: det sa bara klick.

DANS & ARKEOLOGI:

EMBLA DANS & TEATER - DANSÄR FRAM KUNSKAP OM BRONSÅLDERN

Hur såg vårt landskap ut för 3000 år sedan? Hur levde människorna och vad tänkte de? Låt bronsålderns och hållristningarnas magiska värld få liv genom rörelse och dans och låt eleverna använda ett estetiskt ämne vid inläring. Skolprojekt ur kulturkatalogen väst där eleverna ges möjlighet att utveckla sin uttrycksförmåga i dans samt lära sig mer om och få en ökad förståelse för bronsåldern, dess människor och deras ristningar.

LITE PENGAR

KONST:

TIO ORD I EN MÄNNISKA - ORDWORKSHOP

På ett besök på Torslandaskolan lade konstnären Marie Bondeson märke till rasistiskt klotter vid skolans entré. Hon var på skolan för att jobba med skulptur i en av sårskoleklasserna och bestämde sig för att de skulle "klottra tillbaka". En ordworkshop hölls och varje barn valde ett ord som skulle reflektera människovärdet. Ord som; sol, fred, sång och humor. Orden gjöts sedan i betong och placerades på en innergård i skolan.

KONST:

IDENTITET - GENOM BILD OCH FORMER

Vem är jag? Identitetsutforskning var ett av syftena med ett pedagogiskt projekt på Kronobergsskolan i Lysekil, där elever i åk 5 och 6 gjorde övningar tillsammans med konstnärerna Eleftheria Kalogritsa och Anna-Karin Liedberg

KONST:

CORENTINE'S TURTLE

Konstnären Harrell Fletcher fick i uppdrag att skapa en skulptur till skulpturparken i Kerguehenne, Frankrike. Han tillfrågade besökare i parken om de hade några ideer till skulptur och fastnade för 8-åriga Corentine Senechals idé om en sköldpadda i guld som skulle målas med grön färg. Skulpturen uppfördes sedan i samarbete med Corentine och hans vision. Sköldpaddan kunde dock inte av kostnadsbegränsningar gjutas helt i guld utan i guldkliknande brons som Corentine sedan målade helt grön.

BUSKUL!

ARKITEKTUR:

BUSKUL! - MILJÖN INOM ETT BARNSJUKHUS

Hur kan man förändra sjuhusmiljöerna med kultur? Projektet genomfördes av Västra Götalandsregionen under 2005-2008 på Sahlgrenska universitetssjukhuset. BUSKUL! tog ett helhetsgrepp på allt från utbudet av kultur på avdelningarna till miljön i sjukhussalarna.

ARKITEKTUR:

TAKING PLAYCE

Hur kan skolmiljöerna påverkas av ungdomar? Under 2007 hölls en internationell workshop i Göteborg. Temat var arkitekturen i skolan och dess offentliga miljöer. 130 gymnasieungdomar sammanfördes med ett 30-tal arkitekter från en 10-tal länder för samtal och praktiska övningar. Syftet var att ge eleverna verktygen för att kunna tolka sina omgivningar lära sig diskutera sina delade miljöer. Resultatet presenterades sedan för politiker och andra maktbaryare.

KONST:

EN ANNAN VÄG

På initiativ av konstnären Ann-Sofi Sidén färdades 18 studenter och lärare från Kungliga Konsthögskolan i Stockholm till Wanås Skulpturpark i Skåne utan artificiella drivmedel, till häst, fots, cykel och båt. Den långsamma färden genom det svenska landskapet sammanfattas i en utställning på Wanås under sommaren 2010.

FILM:

DRÖMSKOLAN - FILMPROJEKT FÖR UNGA

Hur sköpas drömskolan? Kanske genom att lära sig gestalta sina drömmar på film. Projekt i Göteborgs stad som under två års tid engagerat hundratals barn från förskolan upp till årskurs 9. Ett praktiskt filmskapande som tillsammans med lärare och filmpedagoger skall öka elevernas känsla för eget inflytande inom skolan. Under 2010 visades ett urval av elevernas filmer på barn- och ungdomsfestivalen Screen på Världskulturmuseet i Göteborg. Elevregissörerna kom från 12 olika stadsdelar i staden och deras filmer inledde filmfestivalens övriga visningar.

DANS:

STADSKOREOGRAFEN I VARA

Dansaren och koreografen Veera Suvalo Grimberg var något så ovanligt som stadskoreograf i Vara. Hon fick under tre år staden att röra sig. Vara blev en rörelsemedveten stad. Veera Suvalo Grimberg hade ett arbetsrum på konserthuset men spenderade den mesta tiden med att möta Varas innevånare och väcka deras intresse för dans, både ute på gator och torg men också på daghem och skolor. Veera Suvalo Grimberg dokumenterade även rörelser i kommunen, allt från vändning av ost i ostbutik, till plöjning av lantbrukare.

KONST:

ZON MODERNA

Modern Museets konstpedagogiska projekt riktat mot skolungdomar, som tillsammans med museets pedagoger och en yrkesverksam konstnär jobbar fram ett konstprojekt och en utställning i museets lokaler, på hemsidan eller elevernas skolmiljö.

DANS:

MADE IN SWEDEN - DANSTATIONENS TURNÉKOMPANI OCH DORTE OLESEN

I Made in Sweden möttes fyra professionella dansare och sju elever från åttan på Humfryskolan i Malmö. Men ungdomarna blev inte regisserade - "stå där, gå dit" - de fick själva bidra. Med vad? Med sig själva. Med sin fjortonåriga person. Var hamnar man när man tar ungdomars eget skapande på allvar? Vad uppstår i mötet mellan några ungdomar och en grupp professionella dansare? Tillsammans skapade de dans och musik, naken och uppriktigt. Deras enskilda erfarenheter bildade ett gemensamt språk som belyste olika livsvillkor.

MER PENGAR

TEATER/MUSIK:

KULTURVERKET - BARN OCH UNGA SÄGER ÅT PROFFSEN VAD DE SKA GÖRA

Hos Kulturverket i Umeå bestämmer barnen vilken slags kultur som skall skapas. Dessa projekt startar i till exempel förskolor eller fritidsgårdar och visas sedan på stora offentliga kulturinstitutioner som Norrlandsoperan eller Umeå Folkets Hus. I projektet Trumpetgerillan fick 100 elever i åk två och tre lära sig spela trumpet och framföra en nyskriven fanfar på tre veckor. Med hjälp av musikpedagoger, professionella trumpetare och en hemsida lärde sig barnen hantera en trumpet. Allt för att väcka intresse för trumpetspel och gemensamt musicerande. Tillsammans framförde barnen den nyskrivna fanfaren vid invigningen av NorrlandsOperans stora MADE festival i maj 2009.

Deltagare i framtagandet av denna handbok

MALIN BOGHOLT

Konstnär och pedagog. En av fem konstnärer i »Give me 5«, ett modellskapande konstprojekt med konstnärer i skolan initierat av Konstkonsulenterna i Västra Götaland. Arbetar som konstnär med barn och ungdomar på Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus i Göteborg och som lärare och handledare på konstskolor.
www.malinbogholt.com

LENA CARLSSON

Lärare vid Fässbergsgymnasiet, Göteborg. Är numera verksam som skolledare vid gymnasiets särskola. Har lång erfarenhet av estetiska läroprocesser i skolan. Deltog 2003–2005 i projektet »SOS – skolan och samtidskonsten« som drevs av konstkonsulenterna i Västra Götaland.

STAFFAN HJALMARSSON

Staffan Hjalmarsson är utbildad vid konsthögskolan Valand och har verkat i tio år i skärningspunkten mellan samtida konst, politik och pedagogik. Han är med i konstverksamheterna »AnimalSpirits.org« och »HovaBungalow.org« tillsammans med konstnären Anders Lindgren. Han är även aktiv i utvecklingsprojektet »Gullspangsmodellen.info«. Staffans olika praktiker har ett gemensamt mål: att förändra både sig själv och sin omgivning.

ERIK IVARSSON

Har varit rektor vid Kannebäcksskolan – kommunal förskola och skola år 1–10 för döva, hörselskadade och elever med språkstörning. Tidigare rektor för Specialpedagogiska grundskoleenheten i Göteborg. Arbetat med socialt och specialpedagogiskt arbete med barn och unga sedan 1970. Lång erfarenhet av verksamhet med konstnärer i skolan.

HUGO THAM

Har varit bitr. rektor för Balettakademien i Göteborg. Har i 30 år varit verksam som artist, dansare och sångare inom dans, teater och opera med erfarenhet från arbete i allt från fria grupper till Cramérbaletten och Parisoperan. Utbildad barndanspedagog som parallellt med sceniskt arbete kontinuerligt arbetat i skolan med dans- och dramaprojekt både på »golvet« och som efterfrågad föreläsare i ämnet »jaget i rummet«.

ANNA ÅKERSTRÖM

Dansare, koreograf, kulturpedagog på gymnasiet. Estetisk ledare och lärare vid gymnasieskolan Lärcentrum Vasa i Göteborg. Arbetat som konstnärlig ledare och lärare vid Fryshusets kunskapscentrum i Stockholm. Utbildad handledare i PBL (ProblemBaserat Lärande). Ledare för olika sociala projekt med ungdomar, där dansen varit ett verktyg och del av en metod.

**HANDBOK FÖR
KULTURPROJEKT I SKOLAN**
Kultur i Väst, 2010
kulturivast.se

BESTÄLLNINGSADRESS
Kultur i Väst
405 44 Göteborg
tel/vx: 031 - 333 51 00
info@kulturivast.se

PDF
Handboken går även
att ladda ner för egen utskrift
kulturkatalogenvast.se